

Ганжук О. А.,

*аспірант кафедри конституційного і муніципального права
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Встановлення Україною курсу на євроінтеграцію зумовлює необхідність повної імплементації вимог європейського управління у політико-правову практику та національне законодавство. Багаторівневість європейського управління, що за переконанням В. О. Серьогіна, характеризується залученням регіональних та місцевих влад для вирішення широкого кола питань Європейського Союзу [9, с. 34, 40], має наслідком посилення особистої участі громадян в рамках місцевого самоврядування, сутність чого висвітлено реформою місцевого самоврядування (децентралізації).

Реформа місцевого самоврядування як складова процесу демократизації, сприяє реалізації європейської концепції належного врядування шляхом залучення громадян до управління державними справами на локальному рівні. Передбачена схваленою Кабінетом Міністрів України Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади 2014 року, реформа децентралізації стала поштовхом для територіальної організації влади та формування ефективного місцевого самоврядування з метою створення та підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян. Важко не погодитися з думкою О. В. Батанова про важливість муніципальної реформи, оскільки місцеве самоврядування як недержавна система організації публічної влади на місцях є одним з тих атрибутів сучасного конституціоналізму та соціально-правової демократичної державності, що у контексті європейського вектора розвитку української держави потребує свого усебічного конституювання та інституціоналізації на принципах гуманізму, людського виміру влади та верховенства права [3, с. 14].

Дійсно, усвідомлення того, що муніципальна влада поруч з державною виступає основоположним елементом уніфікованої публічної влади, дає підстави виокремити низку специфічних рис, що, як поєднують владу органів місцевого самоврядування з державною

владою, так і звертають увагу на її особливі властивості, що забезпечують її вирізнення від інших форм влади, зокрема: 1) спрямованість на реалізацію суспільних завдань та функцій; 2) інституційність як обов'язкова ознака діяльності органів публічної влади; 3) поєднання легальності та легітимності і діяльності місцевих органів публічної влади; 4) загальний локальний характер, що означає, що влада поширюється на всіх осіб в межах відповідної території; 5) універсальний характер, що означає здатність вирішити усі справи суспільного значення в межах відповідної території; 6) обов'язковість рішень владних суб'єктів в межах відповідної території, що опосередковано можливістю використання встановлених законом засобів [10].

Поруч із вказаними рисами, специфічною ознакою муніципальної влади, реалізація якої покладена на органи місцевого самоврядування, також виступає взаємодія як із органами державної влади, так із інститутами громадянського суспільства. На законодавчому рівні зміст терміну «громадянське суспільство» та «інститути громадянського суспільства» не визначено, хоча саме поняття закріплено Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [4], а перелік інститутів громадянського суспільства визначений Постановою Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» [7], Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» [5]. Аналізуючи вказані підзаконні нормативно-правові акти, виокремлюємо приблизний перелік інститутів громадянського суспільства, серед яких: 1) громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації; 2) творчі спілки; 3) професійні спілки та їх об'єднання; 4) організації роботодавців та їх об'єднання; 5) недержавні засоби масової інформації; 6) органи самоорганізації населення; 7) інші невідприємницькі товариства та установи, легалізовані відповідно до законодавства.

Розмірковуючи стосовно взаємодії органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства в контексті реформування місцевого самоврядування, зазначимо два можливих підходи. З точки зору першого підходу, взаємодія органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, як утворень, що мають різну правову природу, має подвійний зв'язок. З одного боку, взаємодія місцевого самоврядування з громадянським суспільством є умовою належного забезпечення реалізації реформи децентралізації публічної влади, що згідно Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади 2014 року, має

наслідком створення сприятливих правових умов для максимально широкого залучення населення до прийняття управлінських рішень, тобто забезпечує можливість участі громадян у державному управлінні [8].

З іншого боку, беручи до уваги, що зміст демократії участі полягає безпосередньо в участі громадян, тобто являє собою тісний взаємозв'язок влади та громадян на рівні муніципалітету, взаємодія місцевого самоврядування з громадянським суспільством є тією сполучною ланкою, яка забезпечує взаємозв'язок суспільства та держави та проявляється через окремі форми демократії участі (партисипативної демократії). Так, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплено такі форми взаємодії громадськості та місцевого самоврядування, як місцеві референдуми (ст. 7), громадські ініціативи щодо рішень влади з місцевих питань (ст. 9), збори громадян за місцем проживання (ст. 8), громадські слухання (ст. 13) [6]. Постановою КМУ «Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» регламентовано здійснення громадської експертизи [5] тощо.

З точки зору другого підходу, взаємодія органів місцевого самоврядування з громадянським суспільством уособлює специфічну муніципально-правову взаємодію, оскільки місцеве самоврядування є інститутом громадянського суспільства. Вказаної позиції притримуються О. В. Батанов та В. В. Кравченко, за переконанням яких місцеве самоврядування є інститутом громадянського суспільства [1]. О. Євтушенко також є прихильником вказаної тези, на думку якого місцеве самоврядування є інститутом політичної системи громадянського суспільства, через який держава транслює державну політику й державні інтереси на місцевий рівень, а жителі територіальної громади мають можливість відстоювати інтереси свого співтовариства перед державною владою [2].

На нашу думку, взаємодія органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства в контексті реформування місцевого самоврядування має подвійний характер. З одного боку, місцеве самоврядування, як публічно-правове утворення, реалізує делегований внаслідок реформи децентралізації обсяг владних повноважень на локальному рівні із максимальним залученням громадян в межах територіальної громади до прийняття управлінських рішень через форми демократії участі. З іншого боку, органи місцевого самоврядування через чимале залучення представників громадськості, справедливо можна розцінювати як інститут громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Батанов О.В., Кравченко В.В. Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципальноправові проблеми взаємодії та функціонування. *Public Administration Aspects*. 2018. 6(6–7). С. 45–53.
2. Євтушенко О. Місцеве самоврядування – інститут громадянського суспільства та демократичної політичної системи. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2009. Вип. 21. С. 66–70.
3. Конституційно-правові проблеми місцевого самоврядування та децентралізації публічної влади в Україні: монографія / за ред. доктора юрид. наук, професора О. В. Батанова; передмова академіка НАН України Ю. С. Шемшученка та академіка НАПрН України О. В. Скрипнюка. Київ: Талком, 2021. 498 с.
4. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 12.03.2023 р.).
5. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.03.2023 р.).
6. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.03.2023 р.).
7. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 року № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: : 12.03.2023 р.).
8. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.03.2023 р.).
9. Серьогін В. О. Європейське управління як інститут конституційного права Європейського Союзу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. Вип. 33, С. 28–44.
10. Серьогіна С. Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / за ред. С. Г.Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.